

Coma, a Gósol mateix, a Llinars d'Aigua d'Ora, Vallcebre, Estana i La Vansa. Com que és una població coneguda dels pastors i ramaders de tot el Princ. (com a centre de ramaderia, i de pastors transhumants, i sèu de les famoses fires de bestiar) també s'anomena en pobles llunyans: allà també se sent amb *o* oberta: a Cardona, a Estacon i a Torà vacil·laven entre *o/ɔ*; aquesta, però, és pronúncia secundària, deguda al fenomen fonètic *mòlla* > *mòlla*, *hora* > *bòra*, *flór* > *flòr*, estudiat en *LleuresC* (189-195), predominant en la part Sud del domini lingüístic.

Gentilici: *gosolans*, molt conegut a tot el Pirineu, en particular el repetit NL *Pas dels Gosolans*, que designa diverses collades importants entorn de Gósol, perquè són les emprades per aqueixos ramats transhumants: *Pas dels Gosolans*, entre Gósol i Cerdanya, a l'extrem oriental de la Serra de Cadí, damunt de *Prat d'Aguiló*, Bastanist i Estana; un altre, anant cap a Saldes (xxxviii, 71.1); un altre, anant cap a La Vansa. A les valls nostres del Nordoest, *gosolà* s'ha convertit en un apel·latiu, que designa els tractants de bestiar, p. ex. a Estacon (1934, vi, 23); *gazulà* a Gessa (alta vall d'Aran) en el mateix sentit o en el de 'esquilador de bestiar', mentre que a la vall de Cardós també li donen el sentit de segador foraster, que hi va a dallar l'herba o a segar cereals, en el moment de la màxima activitat collitera.

MENCIONS ANT. 839: *Gosal*, Acta C. SdUrg. (igual en la còpia del S. XII, ed. PPujol, n.º 213); 1010: testament del comte d'Urgell: «--- ad Sancta Maria de *Gosal* uncias 5, ad Sto. Laurentio cenobio de *Marunios*, uncias duo ---» (*MarcaH.*, 973.20f.); 1030: «a parte or. in ipso collo de *Gosal* et de mer. in Monte q. dicunt *L'Arb*» (*MarcaH.*, 1047.21); altre doc. de 1030, text igual, canviant *collo* en *porto* (ibid., 1048.52) (veg. *Arb* art. supra); 1107: *Gosal* (PPujol, *Doc. Vg. Urg.*, 2.3). En 4 docs. datats de 1068-95, 1109-1117, 1117-1131 i 1162-1196, Galceran de Pinós i successors van repetint el jurament de vassallatge al Comte de Cerdanya: «per ipsos kastellos quos teneo per te, Pinós, Espada [*L'Espà*], *Gosal*, Salices [*Saldes*] et Cher Foradat» (*Li. Fe. Mai.* II, pp. 52, 54, 56, 60), sempre en la forma *Gosal*; que és, doncs, constant en els documents més antics, i encara 1250: *Gosal* (PPujol, *Doc. Vg.*, 15.20).

Més tard es generalitza la forma actual *Gósol*, amb el normal canvi fonètic català de *zal* posttònic en *zol* (*sàvol* o *eixàvol* < *SÁBALO*-, *còdol* < *KÓTALO*-) (*DE-Cat* II, 797a38-b6), *sòtol* = cast. *sótalo*, *sótano*.

1053 [ben datat?]: «in valle *Gosol*» (BABL VI, 356); 1257-69: *Gosol* doc. de la C. de Tremp (PPujol, *Doc. Vg.*, 24.7); 1273: castrum *Gosol* i vallis *Gosol* i «Raimundus de *Gosol*, miles» (Font Rius, *C. d. p.* §§ 322, 353); 1289: *Gosol* (SerraV., *Pinós Mitpl.* I, 92); 1359: *Gosoll* (*CoDoACA* XII, 65). La forma intermèdia R. de *Gosel* en un doc. de 1255 relatiu a Banat (Urgellet) p. p. Font i Rius (*C. d. p.*, § 255).

ment ibèric. Si volem concretar-ho més, entrarem forçosament en terreny ben insegur, molt hipotètic.

Hi ha, però, almenys una premissa ben probable. És la identificació de Gósol amb un lloc "Εγωσα, que Ptolemeu dóna com a nom d'una de les 4 ciutats dels Κα(σ)τελανοί (II, 6.70), que ell posa com el poble pirinenc a ponent dels *Indikétai* de l'Empordà (per a l'equació amb els *Lacetani* i *Catelani*, veg. l'art. *català* supra i *E. T. C.* II, 172 i 168-170); sembla que les enumera anant de l'Est (més conegut) cap a l'Oest: Σεβένδουνον, Βάσσι, Έγωσα, Βέσηδα. Si, com sembla evident, Βάσσι és *Bas* (vora Olot), *Egosa* ja correspon geogràficament a *Gósol*, car Βέσηδα sembla ser *Bassella* (uns 40 k. al SO. de Gósol). D'una població de tan robusta, i general, tradició popular i antiga, fóra ben natural que Ptolemeu en vagi tenir notícia (com en tingué d'*Aneu* i probablement *Cirés*, més a l'Oest).

Per lligar-los fonèticament suposarem que se'n formà un derivat *EGÓSALE, amb l'addició d'un sufix -LE, sufix del qual hem trobat altres proves en noms probablement ibèrics,¹ i que en toponímia basca consta com sufix conegut. *EGÓSALE ens recorda un NL *Iguácel* que vaig trobar en el Sobrarbe, en les enqs. de l'Alt Aragó (15-VII-1965); el qual semblaria ser un cas de la diftongació *ö* > *uá* (pròpia d'aquesta zona aragonesa) (*Mz.Pi.*, *Orig.*, § 23.5, pp. 119-120).

Respecte de *Iguácel*, el nom EGÓSALE, i la forma *Gósol* de les mencions més antigues del nostre *Gósol*, semblarien estar en la mateixa relació que els duplicats ibèrics amb *I*- «amovible» (p. 40): ITURISSA/TÚRISSA (> *Torsa*, *Tossa*); ILURO (*Alaró*, *Alarona*)/LURO(N) > *Llerona*; ILERDA/LER(S)IDA > *Lleida*. Només que aci, en lloc de *I*- hi hauria la vocal afí *E*-.

En tot cas el nostre tipus etimològic GÓSALE entra en una sèrie de NLL heretats de l'ibèric amb l'estructura Ó-AL o bé Ó-AR; si bé en lloc de ó, en part d'ells prové de ü, vocals estretament afins i que coincideixen com *ø* en llur evolució romànica: SÚDAR o SÓDAR > Xódar (avui Jódar, prov. Jaén), i val. *Xodos* (< *Xóders* (V. l'art.), *Sóller* (< SÚLIAR), *Gúdal* o *Gúdar* (Baix Aragó i Sierra de Gúdar, d'on Assalit de *Gúdar*) (cf. bc. *gudu* 'lluïta'); *Músser* < MUNÇAR (cf. TVBoí II, 8, sobre *Les Mússoles*). En general, la terminació *AR*/*AL* àtona està molt estesa en la toponímia que raonablement creiem ibèrica: *Bédar* (per a *BEDA*/*BIDE* 'camí', veg. l'article *Galleuda*); *Cóllar*/*Cúllar* (cf. supra, s. v. *Culla*), *Modúbar*, *Mogátar*.

Quant a la inicial de *Égosa* i de l'hipotètic EGÓSALE, és cert que també podríem trobar-li alguns topònims ibèrics de la mateixa inicial EG-: *Egara* (a Terrassa) i *Egessa* que Hübner (*Realencycl. d. Altertums.*) assenyala en una moneda visigòtica celebrant una victòria sobre els vascons. Per altra banda la terminació -OSA es repeteix en altres NLL de l'Antiguitat, sens dubte ibèrics: *Libisosa*, que hom situa a l'alt Guadiana, *Succosa*² en la via d'Osca a Ilerda (Tovar, *Disc. Rec. Ac. Esp.* 1968, 1); en fi *Tolosa* i *Labitolosa*. I *Agosa*,³ que figura en un doc. de 979, relatiu a Pall. o Ribag. extractat per Abadal (*Pall.* i R., p. 415 i n.º

ETIM. Indubtablement nom pre-romà, probable-